

Laaggeletterdheid

Basisvaardigheden: feiten, cijfers en oplossingen!

Reint van der Vlis
Hester Saakes

Utrecht 13 juni 2023

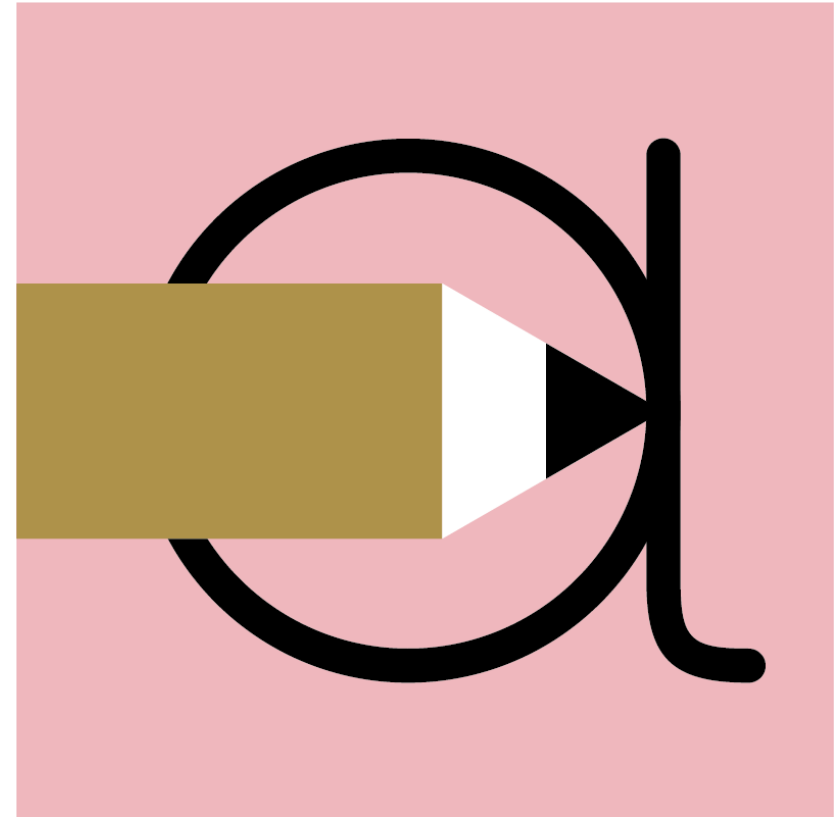
Doel van deze workshop

- Moeite met basisvaardigheden
- Herkennen van signalen
- Communicatie aanpassen
- Tips

Welke uitspraak past het beste bij jou?

- Ik heb geen idee of sommige van mijn patiënten laaggeletterd zijn.
- Ik vermoed dat sommige van mijn patiënten laaggeletterd zijn.
- Ik weet dat sommige van mijn patiënten laaggeletterd zijn.

Definitie geletterdheid

Geletterdheid is het kunnen toepassen in het dagelijks leven en in werksituaties van:

- luisteren,
- spreken,
- lezen en schrijven,
- rekenen en
- digitale vaardigheden.

Voorkeur van veel ervaringsdeskundigen:
Iemand die moeite heeft met lezen, schrijven, rekenen en/of digitale vaardigheden.

Lage gezondheidsvaardigheden

Vaardigheden om **informatie over gezondheid**

te **verkrijgen**,

te **begrijpen** en

te **gebruiken** bij het nemen van beslissingen over gezondheid

Vaardigheden om **vragen te stellen** aan je zorgverlener of digitale

vaardigheden om **online informatie** te vinden over ziekte

Basisvaardigheden in samenhang

**Taal, rekenen en digitale
vaardigheden
staan niet los van elkaar.
Je hebt die vaardigheden vaak
allemaal tegelijk nodig.**

Basisvaardigheden in samenhang

Is Nederlands de eerste taal? Of de tweede?

NT1

NT2

Oorzaken van laaggeletterdheid

- Thuissituatie en sociale omgeving
- Het onderwijs
- Individuele factoren

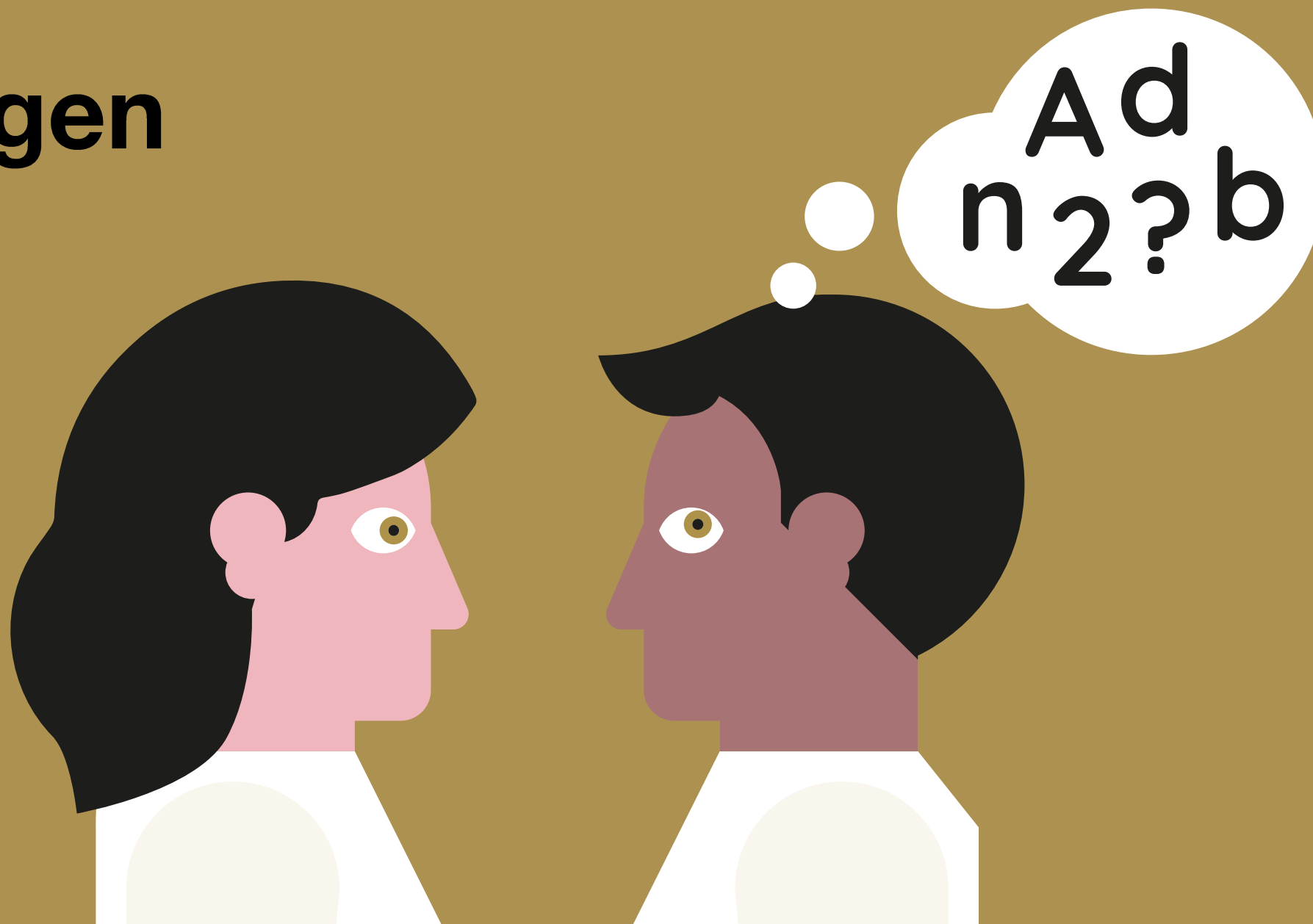
Use it or
lose it!

Vrijwel altijd
combinatie van
oorzaken

Gevolgen

Vraag

Waar kan iemand die laaggeletterd is moeite mee hebben?

Bevolkingsonderzoek borstkanker 2018/2019

Belangrijkste bevindingen 2019

- Het deelnemerspercentage blijft licht dalen.
- Het gemiddelde screeningsinterval is in 2019 gegroept naar 25,1 maanden.
- Dit ging gepaard met een daling in het percentage heruitnodigingen: binnen 24 maanden is 2 maanden sprake 43%.
- Het percentage vrouwen met een screeningsinterval < 2,5 jaar daalde tot 93% in 2019.
- Het verwijzingsproces is licht gegroept, het afspeelproces en de positief uitvallende waarde blijven constant.
- Het logistieke proces en de screeningscapaciteit werden in 2019 bevestigd door een grootschalige vernieuwing van de ICT-instructuur.
- De grootste uitdaging voor het bevolkingsonderzoek borstkanker ligt in het logistieke proces, waaronder het rooster van screeningslaboratoria. Het proces van de screening zelf laat een stabiel beeld zien.

Deelnemerspercentage 2019: 93%

Afspeelende waarde 2019: 29%

2019: 30%

Bevolkingsonderzoek borstkanker 2019

Belangrijkste bevindingen 2019

De deelnemersgraad in 2019 aan het bevolkingsonderzoek was 93,5%. Bij de deelnemers in totaal zijn 1,5 miljoen screeningsafspraken gemaakt.

Van deze 1,5 miljoen afspraken werd 4,2% een ergende uitgang van de onderzoeksgroep. Dit waren over het algemeen 47.000 deelnemers die doorverwezen zijn voor een borstendoscopie van de darm.

85,4% van deze doorverwezen deelnemers heeft een ligandtest van de darm ondergaan.

Er werden 3.086 darmtinten en 18.054 aanvullende screeningsafspraken gemaakt. Dit is in totaal 26,7% van de deelnemers die na een screeningsafspraken van de darm ondergingen.

Per 1.000 deelnemers die een verwijzingsafspraken hebben, werden 12,5 deelnemers doorverwezen of een afvaardigd afgevoerd.

2018 totaal	2019 totaal	Belangrijkste bevindingen 2019
193.000	2.195.100	De deelnemersgraad in 2019 aan het bevolkingsonderzoek was 93,5%. Bij de deelnemers in totaal zijn 1,5 miljoen screeningsafspraken gemaakt.
556.911	1.253.180	Van deze 1,5 miljoen afspraken werd 4,2% een ergende uitgang van de onderzoeksgroep. Dit waren over het algemeen 47.000 deelnemers die doorverwezen zijn voor een borstendoscopie van de darm.
71,5%	72,0%	85,4% van deze doorverwezen deelnemers heeft een ligandtest van de darm ondergaan.
4,9%	4,3%	Er werden 3.086 darmtinten en 18.054 aanvullende screeningsafspraken gemaakt. Dit is in totaal 26,7% van de deelnemers die na een screeningsafspraken van de darm ondergingen.
30,7%	33,2%	Per 1.000 deelnemers die een verwijzingsafspraken hebben, werden 12,5 deelnemers doorverwezen of een afvaardigd afgevoerd.
30,7%	31,8%	
11,8%	11,6%	

Griep 2011/2012 kon tegelijkertijd met andere vaccins worden gegeven door gebruik te maken van injecties op verschillende plaatsen. De bijwerkingen kunnen in dit geval echter sterker zijn. De afweerreactie kan afnemen in geval van behandeling met eerder genoemde middelen, zoals corticosteroiden, cytotoxische geneesmiddelen of radiotherapie.

Zwangerschap en borstvoeding
 Als u zwanger wordt, bent u zwanger of geeft u borstvoeding? Neem contact op met uw arts of apotheker voordat u geneesmiddelen gebruikt.

De gegevens over griepinfecties bij zwangere vrouwen wijzen erop dat het vaccin schadelijke effecten heeft op de zwangerschap kan hebben. Het gebruik van dit vaccin kan worden overwogen vanaf het eerste trimester van de zwangerschap. Bij zwangere vrouwen met medische aandoeningen die het risico op complicaties bij de griep verhogen, wordt het gebruik van het vaccin aanbevolen, ongeacht het stadium van hun zwangerschap.

Het gebruik van het vaccin kan worden gebruikt tijdens borstvoeding.

Als u of uw partner van plan is om te worden geïnjecteerd met Vaxigrip 2011/2012, wordt u verzocht contact op te nemen met uw arts of apotheker om advies te krijgen over het gebruik van geneesmiddelen.

Veiligheid en het gebruik van machines
 Het is waarschijnlijk dat het vaccin uw vermogen om te rijden of te bedienen zal beïnvloeden.

MOET U DIT MIDDEEL GEBRUIKEN?
 De meeste mensen en kinderen vanaf 36 maanden kunnen één dosis van één of twee doses van 0,25 ml of één of twee doses van 0,5 ml krijgen.

Wanneer en hoe vaak?
 Het vaccin wordt gegeven na ten minste 4 weken.

Waar en hoe?
 Het vaccin wordt gegeven als een injectie in de bovenarm of in de dij.

MOET U DIT MIDDEEL GEBRUIKEN?
 Het gebruik van het vaccin kan worden gebruikt tijdens borstvoeding.

MOET U DIT MIDDEEL GEBRUIKEN?
 Het gebruik van het vaccin kan worden gebruikt tijdens borstvoeding.

... u informeren over een CT-scanning.

... dunne dwarsdoorsneden van het gebied.

... straling. Deze straling gaat door uw huid en maakt de computer een foto van het gebied. De straling wordt gespoten in de bloedvaten wordt gespoten.

... en weefsels in het onderzochte gebied zijn vaak niet of anders zichtbaar.

... jodiumhoudend contrastmiddel. Het contrastmiddel kan een (licht) allergische reactie veroorzaken.

... intrastatisch middel een (ernstige) allergische reactie kan veroorzaken. Het is belangrijk dat u dit meldt voor het onderzoek.

Laaggeletterdheid: de gevolgen

- Leven gemiddeld 7 jaar korter
 - 14 jaar in mindere gezondheid
 - Vaker chronisch ziek
 - Vaker bezoek aan de gezondheidszorg
 - Meer psychische klachten
- **Met als gevolg 1.250 doden per jaar, 17.000 vermijdbare ziekenhuisopnames en € 257 miljoen per jaar aan extra kosten voor de gezondheidszorg**
- 4x minder therapietrouw
6x vaker hartinfarct
5x vaker diabetes
Meer kanker, longziekten,
bewegingsapparaat

Signalen herkennen

Signalen herkennen (1)

- In de volgende situaties **kan** laaggeletterdheid een rol spelen:
- Een patiënt komt niet volgens afspraak (vaak veel te vroeg, soms te laat of helemaal niet).
- Een patiënt stelt (bijna) nooit vragen.
- Een patiënt leest geen boeken/kranten, leest geen folders
- Een patiënt vult geen formulieren in.
- Een patiënt gedraagt zich ongemakkelijk als hij/zij iets moet opschrijven of lezen.
- Een patiënt heeft de gevraagde spullen niet bij zich.

Signalen herkennen (2)

- In de volgende situaties **kan** laaggeletterdheid een rol spelen:
- Moeite hebben om de kern van de boodschap over te brengen
- Vaak uitleg vragen over dezelfde onderwerpen
- Het vergeten van afspraken die schriftelijk zijn gemaakt
- Het vermijden van lees-, en schrijfsituaties
- Het nooit iets op papier zetten terwijl dit wel logisch zou zijn
- Het niet hebben van een agenda en/of het niet hebben van een emailadres (of dit niet gebruiken).
- Bij huisbezoeken: afwezigheid van boeken en tijdschriften, veel ongeopende post

Communicatie aanpassen

Communicatie aanpassen (1)

Communicatie aanpassen (2)

Tips voor eenvoudige communicatie

- Warme begroeting, neem de tijd
- Maak korte eenvoudige zinnen
- Spreek rustig en duidelijk (niet hard)
- Verwacht geen vaktaal of medische termen
- Verwacht geen kennis van het menselijk lichaam
- Gebruik dezelfde woorden als de patiënt
- Geef maximaal 3 adviezen
- Herhaal kernpunten
- Gebruik zoveel mogelijk beeldmateriaal
- Gebruik geen uitdrukkingen

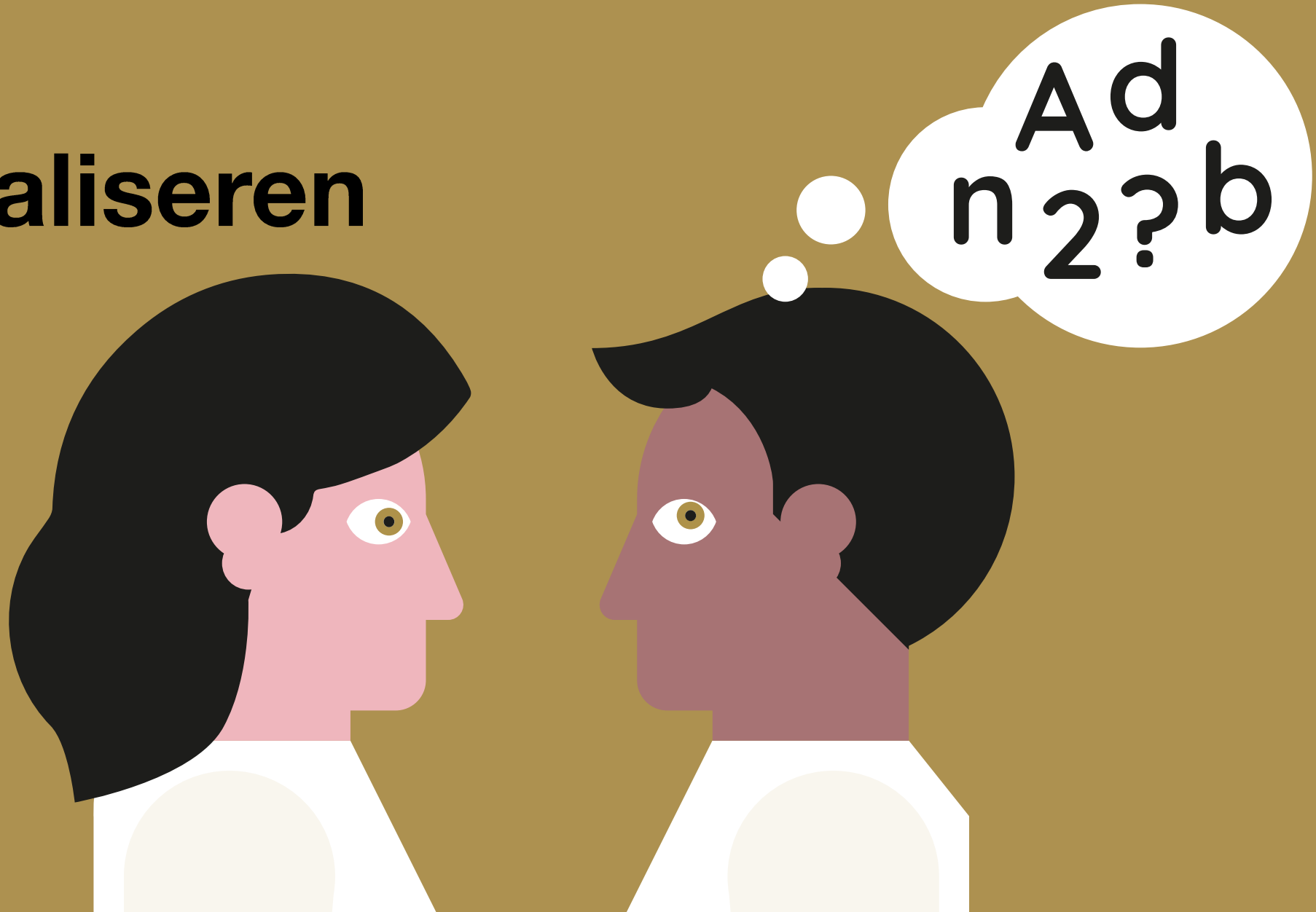

De terugvertelmethode

- Controleer of de patiënt je begrepen heeft
- *Bijvoorbeeld: “Ik vind het belangrijk om te weten of ik het goed heb het uitgelegd. Kunt u me in uw eigen woorden zeggen wat ik u verteld heb?”*

Normaliseren

Normaliseren

- Stap 1: Benoem welk signaal je ziet
 - Stap 2: Vertel dat veel mensen dit moeilijk vinden
 - Stap 3: Stel een open vraag
-
- *Bijvoorbeeld: 'Ik zie u aarzelend kijken. Veel mensen hebben moeite met deze formulieren. Hoe is dat voor u?'*

Voorbeeldzinnen bij stap 2

- "Heel veel mensen geven aan dat dit formulier lastig te begrijpen is..."
- "Ik hoor heel vaak dat in deze folder moeilijke woorden staan..."
- "Ik kom tijdens het spreekuur heel veel mensen tegen die dit toestemmingsformulier lastig vinden om in te vullen..."
- "Heel veel mensen vinden het lastig om bijsluiters te lezen en te begrijpen..."

Tips

Hoe zorg je ervoor dat digitale zorgtoepassingen voor iedereen toegankelijk zijn? Gebruik dan onderstaande tips.

1. Geef voorlichting over veiligheid en betrouwbaarheid van digitale zorgtoepassingen.
2. Geef mensen vertrouwen.
3. Zet in op het vergroten van digitale vaardigheden.
4. Praat door met (ex-)laaggeletterden. Betrek de mensen die het betreft bij de inzet van digitale zorg.
5. Zorg voor praktische hulp bij het gebruik van digitale zorgprogramma's en apps.

Geef voorlichting over veiligheid en betrouwbaarheid van digitale zorgtoepassingen.

- Geef informatie over betrouwbare en voor laaggeletterden toegankelijke websites over gezondheid en ziekte.
- Start je met beeldbellen? Leg uit wat er met de persoonsgegevens gebeurt en waarom beeldbellen veilig is.

Geef mensen vertrouwen.

- Veel mensen zijn bang om fouten te maken. Luister naar hen en neem onzekerheid weg, ook bij je eigen personeel.

Zet in op het vergroten van digitale vaardigheden.

- Richt een proces in voor warme doorverwijzing naar/samen met je lokale (digi)taalhuis.
- Of bied samen passend aanbod aan, ín je praktijk.

Praat door met (ex-)laaggeletterden. Betrek de mensen die het betreft bij de inzet van digitale zorg.

- Testpanel met een ervaringsdeskundige. Bijvoorbeeld een huisartsenpraktijkcheck of patiëntenreis.
- Presentatie met een ervaringsdeskundige. Bijvoorbeeld aan al het zorgpersoneel over herkennen laaggeletterdheid.
- Denktank met een ervaringsdeskundige. Bijvoorbeeld meedenken over het beleid of werkwijze met patiënten die moeite hebben met lezen of digitale vaardigheden.

Zorg voor praktische hulp bij het gebruik van digitale zorgprogramma's en apps.

- Vaak is er een hele concrete vraag rondom een bepaalde app of een bepaald programma. Denk aan DigiD of het patiëntenportaal.
- Zet in op hulp op afroep. Zorg dat mensen direct ergens terecht kunnen voor hulp bij digitale zorgtoepassingen.

Winst voor de laaggeletterde zelf

Van de deelnemers/cursisten:

verbetert 54% zijn/haar leesvaardigheid en ervaart 70% betere taalvaardigheden.

heeft 21% een betaalde baan gevonden of stap gemaakt binnen de huidige betaalde baan.

is 56% assertiever geworden.

ervaart 56% een afname in sociaal isolement.

voelt 53% zich psychisch gezonder en 39% zich fysiek gezonder.

- Blijkt uit onderzoek van
- de Maastricht University

- (Bron: Stichting Lezen en Schrijven,
- Feiten & Cijfers, 2018)

Terugkijken

- Wat neem je mee uit de workshop voor jouw eigen praktijk?
- Wat zou je nog meer nodig hebben om ermee aan de slag te gaan?

Dank voor de aandacht!

reintvandervlis@lezenenschrijven.nl

hestersaakes@lezenenschrijven.nl

